

Renau, la destrossa continua

És una història mexicana, però, al mateix temps, d'interès universal. Més que com una *ranchera*, com un *bolero* de ràbia, de dolor, d'extravagant passió. Però no passió romàntica, sinó passió cívica i artística, d'una banda, i passió mercantil, de l'altra.

Aquestes dues cares de la passió duen un any sencer enfrontant a mort artistes, professors i periodistes de Cuernavaca amb les autoritats administratives de Mèxic, amb els interessos d'una multinacional de capital majoritari nord-americà, i, últimament, amb la mateixa policia. Tot un símbol.

Perquè, si bé aquest enfrontament arranca de la destrossa d'una obra de Josep Renau, també escenifica el triomf de la filosofia de combat del muralista valencià. Aquella que deia que l'art ha de servir per subvertir el poble, per fer-li prendre consciència de les seues febleses, dels seus drets furtats i de les seues possibilitats de restaurar-los.

L'any passat, uns murals de Josep Renau i d'altres artistes van aparèixer malmesos per la mà de l'home a l'interior d'un hotel que anava a ser comprat per una multinacional. Els testimonis asseguraren que van escoltar que uns operaris destrossaven els murals amb instrumental rudimentari. Potser l'objectiu era no crear complicacions a l'empresa nord-americana que havia de comprar l'edifici del vell hotel. Es tractava de CostCo, una companyia multinacional de supermercats que tenen una mitjana de sis clients per minut, i que està participada per la megacompanyia Comercial Mexicana. La venda, l'efectuava una empresa liquidadora del Govern mexicà, propietari ara de l'hotel. Per tant... de qui eren els operaris? Del Govern?

L'escàndol va ser considerable, i, a València, va obligar la Fundació Renau a demanar explicacions al Govern mexicà. Alhora, diverses organitzacions civils internacionals van exigir a més de la immediata restauració de les obres, que el supermercat nord-americà no es construïra, si això implicava la destrucció del vell edifici de l'hotel.

CostCo i supervisors de l'administració de Vicente Fox van prometre restaurar els murals i traslladar a un espai públic (s'estudiava la possibilitat que adornaren una presó). També van assegurar que respectarien la construcció arquitectònica d'un menjador de l'hotel, obra de Félix Candela, arquitecte d'origen valencià que, anualment, és mereixedor d'unes jornades organitzades pel MoMA de Nova York.

Però, els últims mesos, aquestes promeses s'han convertit en una boira que oculta incògnites. I, per a una part de la premsa mexicana, en una mentida.

Caos i origen. Perquè l'hotel on hi eren els murals ja no existeix. Ha estat enderrocat de manera total durant l'estiu. Quant als murals, amb danys que afectaven la meitat de la seua superfície –fet que fa impossible restaurar-los i obliga a parlar de reconstruir-los–, no hi ha testimonis que puguin assegurar amb precisió que els han desmuntat, i quina és la seua situació, ni la seua ubicació actual.

Però rememorem. Als anys quaranta, durant el seu exili mexicà, l'il·lustrador valencià Josep Renau, un dels més innovadors del seu temps, va aterrar a Cuernavaca, capital de l'estat de Morelos. Aquest és un paratge que servia –i serveix– de residència a gent benestant. Una d'aquestes persones, Manuel Suá-

L'any 2001 va esclatar la polèmica: es va descobrir que un mural pintat pel valencià Josep Renau a Cuernavaca (Mèxic) s'havia malmès a propòsit per facilitar la venda de l'hotel on es trobava. Ara, l'hotel ha estat enderrocat, la gent que s'ha manifestat en contra ha acabat a la presó i ningú no sap concretar si el Govern mexicà s'ocupa o no de restaurar el mural.

A l'esquerra, una signa
nord-americà i la desti
profundament l'obra q
com era el mural de R
de malmès. Això va ge
que encara no s'ha tai

rez, era un milionari que volia distingir-se de la resta dels adinerats per la seua voluntat de mecenatge. Ell va impulsar el Casino de la Selva, un descomunal complex hotelier de 92.000 m². Ara bé, no havia de ser el típic hotel. Perquè la seua arquitectura tindria elements d'avantguarda, construccions de

tipus experimental. I algunes de les cares que s'hi veurien serien les d'artistes de renom internacional fugits de l'estat espanyol, ja que a Suárez li agradava envoltar-se'n. El milionari faria servir aquesta connexió per decorar el seu complex amb art a l'última moda, i així apujar la categoria del Casino. Alguns

La policia ha reprimat les manifestacions per Renau

Blanc Bruc Hill ... la Diferència

*Sauvignon Blanc,
Chardonnay i Xarel·lo
-fermentat en Bóta de Roure-*

BLANC BRUC HILL
FERMENTADOL
EN BARRICA DE ROURE
2001
*Elegancia y personalidad
refinan la expresión
de un gran territorio
Cavas Brut
Fundado en 1887*
12% vol. PENEDES 750 ml

CAVA SHILL
CASA FUNDADA EN 1887

dels creadors que van intervenir en la construcció de l'hotel eren els arquitectes Félix Candela i Jesús Martí, de Castelló. Tots dos van ser els autors d'un gran restaurant del Casino de la Selva. En aquest edifici, van experimentar amb els paraboloides hiperbòlics, una estructura de rectes que es transformen

www.cavashill.com

Dalt, a l'esquerra, com era la façana del Casino de la Selva construïda per Félix Candela. A sota, com ha quedat aquesta part. A dalt, a la dreta, José Reyes Meza, pintor mexicà que va aprendre l'art amb Diego Ribera i que ha vist també que als seus murals han estat destrossats. A sota, a la dreta, el mural de Reyes Meza, que, com el de Josep Renau, va quedar molt malmès.

en corbes que donaria fama mundial a Candela.

L'hotel incloïa, a més a més, un jaciment arqueològic, un magnífic jardí i una enorme sala que feia funcions de menjador. Era en aquesta sala on Josep Renau, sobre la paret, va pintar un mural al fresc de dimensions colossals. Es deia *Espanya hacia América*, tractava la trobada d'Espanya amb Amèrica, i donava una visió lleugera i —més o menys— positiva de la conquesta hispana de Mèxic. Renau, tan crític amb el sistema de domini mundial econòmic nord-americà, pretenia que els mexicans deixaren d'obsessionar-se amb la conquesta hispana i es preocuparen de l'imperialisme nord-americà que, segons el seu punt de vista, era l'amenaça real i directa per a ells.

Altres murals de diversos autors formaven part de la decoració del Casino. Obres de creadors llatinoamericans com ara José Reyes Meza —que va

aprendre les tècniques del muralisme al costat de Diego Ribera— o Jorge Flores, i obres d'artistes d'origen català com ara Benito Messeguer. Fins a una vintena de pintors van donar color a la sala. La superfície que ocupaven els murals s'acostava als 600 m². Durant anys, aquests van ajudar a constituir la identitat particular d'un dels complexos hotelers més singulars de Mèxic.

Ara bé, la glòria no dura. I la família Suárez es va haver de vendre finalment el luxós establiment. Daltabaixos econòmics van ajudar perquè el complex passara a mans dels germans Mar-

tínez Güitron, que van comprar l'hotel per l'equivalent a 30 milions d'euros. Aquests administradors volien conservar els murals i organitzar visites turístiques, però el fracàs financer va jugar en contra de les seues intencions. Perquè el Casino de la Selva va acabar finalment a les mans d'un organisme liquidador estatal, el Fidelity.

El Fidelity el trauria a subhasta, i la corporació nord-americana de supermercats CostCo, molt estesa a Mèxic, amb 18 magatzems en acció al país, va acabar fent la millor oferta... cosa que no vol dir que aquesta fóra especialment atractiva.

Perquè si els germans Martínez Güitron van pagar quan era el moment l'equivalent a 30 milions d'euros pel Casino de la Selva, l'estat mexicà anava a deixar-li'l molt barat a CostCo. Aquesta empresa participada per Comercial Mexicana va acordar amb Fidelity el pagament equivalent a 12 mi-

**Se sospita que
es pot estar
falsificant
ei mural**

Ningú de la premsa sap res de la restauració del mural

lions d'euros, malgrat que el preu actual podria arribar als 54 milions d'euros. Però els avantatges per a CostCo no acaben aquí. La premsa americana, basant-se en filtracions, ha publicat una vegada i una altra que els operaris que van destruir els murals estaven relacionats –presumptament– amb Fideliqu, perquè l'eliminació d'uns murals històrics facilitaria la transacció. Ara bé, un alt funcionari de Fideliqu, en una entrevista recentment publicada en el diari mexicà *Reforma*, assegurava que l'entitat no sabia res de l'existència dels murals. “Si ho haguérem sabut –reconeixia–, hauríem pogut cobrar a CostCo molts més diners pel Casino, perquè, sense que nosaltres ho sabérem, estàvem fent una transacció que incloïa també la venda de patrimoni artístic.”

Promeses i runes. No obstant això, tot fa pensar que, en realitat, Fideliqu no volia posar-li el més mínim problema a CostCo. Aquesta empresa és una de les que prepara més inversions a la zona de Morelos. La voluntat de convertir l'antic hotel en un supermercat descomunal va ser ben rebuda per l'administració, ja que els polítics podien vendre la implantació de CostCo com una font de llocs de treball per a la població. De fet, el mateix Vicente Fox sempre s'ha mostrat favorable a l'extensió de les grans cadenes comercials americanes al seu territori. I CostCo va amenaçar de recórrer al mateix Fox si la premsa i el moviment civil no deixava de donar-li maldecaps per l'avantatjosa compra del Casino.

Efectivament, es va crear una comissió popular que s'ha imposat la missió d'impedir l'oblit del Casino. El seu nom és Frente Cívico Pro-Casino de la Selva (FCPCS) i no ha deixat de tenir problemes amb l'administració des del seu naixement. Entre altres coses perquè les autoritats no han mantingut les seues promeses. L'Instituto Nacional de Bellas Artes (INBA) va prometre refer els murals i reubicar-los en un lloc públic consensuat amb els representants ciutadans. Si bé el crític artístic valencià Manuel García, especialista en l'art valencià a l'exili, ha defensat aquest mes d'octubre a Mèxic una pre-

tesa –que no comprovada– restauració “silenciosa” del mural de Renau a càrrec de l'INBA i del Centro Nacional de Conservación y Registro del Patrimonio Artístico Mueble (CNCRPM), no va especificar on es troba el mural. Un membre del CNCRPM va dir fa temps que 15 fragments del mural havien estat traslladats no a un taller, sinó a una sala, “a una sala de conferències no adequada per a la restauració”. Una altra teoria que suggereixen els periodistes –i que les autoritats no desmenteixen, però que tampoc no confirmen– és que el mural ha estat enderrocat, com tot el Casino, obra de Félix Candela

inclosa, i ara es procedeix a falsificar-lo. Això podria encaixar amb les paraules del pintor Reyes Meza, qui assegura que els murals seus i de Renau “estan tan destrossats que no es poden restaurar, sinó que, en tot cas, s'haurien de reconstruir, s'haurien de tornar a fer”.

Fa poc temps, el FCPCS es manifestava a les portes de les runes de l'antic hotel, mentre 70 policies els perseguien a colps i els traslladaven a la presó. Més de quinze manifestants encara estan encausats i Carmen Álvarez, una coneguda periodista d'aquell país, es queixava que Santiago Calatrava, en una visita recent a Mèxic, no comentaria res del tema del mural. Però Rafael Laddaga, membre del FCPCS, prepara un llibre sobre el conflicte, i també noves mobilitzacions. La destrossa continua, però, segons Laddaga, “la lluita també”.

Joan M. Oleaque

XIV PREMIS LITERARIS CIUTAT D'ALZIRA

CICLE DE CONFERÈNCIES

MULTICULTURALITAT EN L'EUROPA DEL SEGLE XXI

Fins al 14 de novembre

Divendres, 15 de novembre:

Sopar-vetlada literària de lliurament dels Premis Literaris
Venda de tiquets: Casa de la Cultura (96 241 74 07)
Fins al 12 de novembre

Dissabte, 16 de novembre:

Palau d'Esports d'Alzira. A les 22.30 h

JOAN MANUEL SERRAT

Versos en la boca

Venda d'entrades: a partir del 6 de novembre. Punts de venda a Alzira:

La Llibreria (C/ Hort dels Prades 6). Xúquer Llibres (Pl. Major, 23). Studio Records (Av. Sants Patrons, 31)

Més informació:

Ajuntament d'Alzira
Regidoria de Cultura

96 245 92 50. www.alzira.infoville.net